

लेखनाथ पौड्यालको 'तरुण तपसी' काव्यमा सामाजिकता

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र

सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको

एम्.ए. दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको

प्रयोजनका लागि

प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

सुनिता शर्मा

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर

२०६९

शोधनिर्देशक
प्रा.केशव सुवेदी
नेपाली केन्द्रीय विभाग

लेखनाथ पौड्यालको 'तरुण तपसी' काव्यमा सामाजिकता

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र

सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको

एम्.ए. दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको

प्रयोजनका लागि

प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

सुनिता शर्मा

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर

२०६९

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा समाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली एम्.ए. दास्रो वर्षकी छात्रा सुनिता शर्माले लेखनाथ पौड्यालको तरुण तपसी काव्यमा सामाजिकता शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

.....
प्रा. केशव सुवेदी

शोधनिर्देशक

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय कीर्तिपुर

मिति : २०६९ / /

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत विश्वविद्यालय एम्.ए. दोस्रो वर्षकी छात्रा सुनिता शर्माले त्रिभुवन विश्वविद्यालय, स्नातकोत्तर तहमा नेपाली विषयको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत गर्नु भएको लेखनाथ पौड्यालको तरुण तपसी काव्यमा सामाजिकता शीर्षकको शोधपत्र सोही प्रयोजनका लागि स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

१. विभागीय प्रमुख, प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम
२. शोधनिर्देशक, प्रा. केशव सुवेदी
३. बाह्य परीक्षक, डि.डि.अधिकारी

मिति : २०६९ / /

कृतज्ञताज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, नेपाली केन्द्रीय विभावअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्ष दसौं पत्रको प्रयोजनका निम्ति प्रस्तुत गरिएको लेखनाथ पौड्यालको तरुण तपसी काव्यमा सामाजिकता शीर्षकको शोधपत्र आदरणीय नो कार्यव्यस्तताबाटफगुरु प्रा. केशव सुवेदीको कुशल निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । आ समय मिलाएर आवश्यक सल्लाह, सुभाब एवम् उद्देश्यमूलक जानकारी शोधपत्रको निरीक्षण, परिमार्जन गरिदिनुहुने आदरणीय गुरु प्रा. केशव सुवेदीप्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्र लेखनका लागि आवश्यक पुस्तकालयीय सामग्रीहरु उपलब्ध गराउने केन्द्रीय पुस्तकालय त्रिभुवन विश्वविद्यालय कीर्तिपुर तथा उच्च शिक्षा आर्जनमा प्रेरित र सहयोग गरि उचित वातावरण निर्माण गरिदिनुहुने दाई डि.डि. अधिकारी, श्रीमान् विनोदकुमार माली तथा बहिनीहरु सुनिता माली, चित्रा मालीप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । यसैगरी प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्न सहयोग गर्ने साथीहरु गङ्गादेवी कार्की तथा इन्दिरा खत्रीप्रति आभार प्रकट गर्दछु । सङ्कलित सामग्रीहरु सुरक्षितपूर्वक टाईप तथा टङ्कण गरिदिनुहुने बहिनी सुनिता माली प्रति हृदयदेखि आभार प्रकट गर्दछु ।

अन्त्यमा यस शोधपत्रको समुचित मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय नेपाली केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुरसमक्ष पेश गर्दछु ।

त्रि.वि.दर्ता नं. ६-३-२८-१६०-२००८

रोल नं. :२८०७८२

मिति : २०६९ / /

.....

सुनिता शर्मा

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय कीर्तिपुर, काठमाडौं

विषयसूची

	पृष्ठ
पहिलो परिच्छेद : शोध परिचय	१-५
१.१ विषय परिचय.....	१
१.२ समस्या कथन.....	२
१.३ शोधको उद्देश्य.....	२
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा.....	२
१.५ शोधकार्यको औचित्य, उपयोगिता र महत्व.....	५
१.६ शोधकार्यको सीमाङ्कन.....	५
१.७ सामग्री संकलन तथा शोधविधि.....	५
१.८ शोधपत्रको रूपरेखा.....	५
दोस्रो-परिच्छेद : साहित्यमा सामाजिक विश्लेषणको सैद्धान्तिक आधार र ढाँचा	६-२२
२.१ समाज.....	६
२.१.१ जाति.....	७
२.१.२ पर्यावरण/युग.....	८
२.१.३ क्षण.....	८
२.२ मानव समाजको विकास प्रक्रिया.....	९
२.२.१ आदिम साम्यवादी समाज.....	१०
२.२.२ दास युगीन समाज.....	११
२.२.३ सामन्ती समाज.....	११
२.२.४ पूँजीवादी व्यवस्थाको समाज.....	१२
२.२.५ समाजवादी व्यवस्थाको समाज.....	१३
२.३ समाज र साहित्यको सम्बन्ध.....	१४
२.४ साहित्य सामाजिक सम्पत्ति तथा प्रेरणाको स्रोत.....	१६

२.५ साहित्यप्रति सौन्दर्यवादी तथा उपयोगितावादी दृष्टि.....	१६
२.६ साहित्यकार : समाजको द्रष्टा तथा स्रष्टाका रूपमा.....	१८
२.७ सत् र असत् साहित्य.....	१९
२.८ यथार्थवादी तथा आदर्शवादी साहित्य.....	२०
२.९ सामाजिक कोणबाट साहित्यको मूल्याङ्कनको आधार.....	२१

तेस्रो परिच्छेद : लेखनाथ पौड्यालको 'तरुण तपसी' काव्यमा सामाजिकता **२३-५८**

३.१ कवि लेखनाथको परिचय.....	२३
३.२ शिक्षा दीक्षा र साहित्य सिर्जनाका निम्ति प्रेरणा.....	२३
३.३ कवि लेखनाथको काव्य यात्रा.....	२५
३.३.१ काव्ययात्रा : प्रथम चरण (१९६१-१९९०).....	२५
३.३.२ काव्ययात्रा : द्वितीय चरण (१९९१-२००७).....	२९
३.३.३ काव्ययात्रा : तृतीय चरण (२००८-२०२२).....	३०
३.४ तरुण तपसी काव्यको मूल विषयवस्तुका रूपमा समाज.....	३२
३.४.१ विषय परिचय.....	३२
३.४.२ प्रथम विश्राम.....	३४
३.४.३ द्वितीय विश्राम.....	३५
३.४.४ तृतीय विश्राम.....	३६
३.४.५ चतुर्थ विश्राम.....	३६
३.४.६ पञ्चम विश्राम.....	३७
३.४.७ षष्ठम विश्राम.....	३७
३.४.८ सप्तम विश्राम.....	३८
३.४.९ अष्टम विश्राम.....	३९
३.४.१० नवम विश्राम.....	३९
३.४.११ दशम विश्राम.....	४०
३.४.१२ एकादश विश्राम.....	४०
३.४.१३ द्वादश विश्राम.....	४१

३.४.१४ त्रयोदश विश्राम.....	४२
३.४.१५ चतुर्दश विश्राम.....	४२
३.४.१६ पञ्चदश विश्राम.....	४३
३.४.१७ षोडश विश्राम.....	४३
३.४.१८ सप्तदश विश्राम.....	४३
३.४.१९ अष्टादश विश्राम.....	४४
३.४.२० एकोनविंशति विश्राम.....	४४
३.५ जातिका आधारमा तरुण तपसी काव्यमा प्रयुक्त सामाजिकताको विश्लेषण	४४
३.६ युगका आधारमा तरुण तपसी काव्यमा प्रयुक्त सामाजिकताको विश्लेषण.....	४५
३.७ क्षणका आधारमा तरुण तपसी काव्यमा प्रयुक्त सामाजिकताको विश्लेषण.....	४६
३.८ तरुण तपसी काव्यमा मानव समाजको विकास प्रक्रियाको विश्लेषण.....	४९
३.९ पाषाण युगीन समाज.....	५४
३.१० कृषि युगीन समाज.....	५६
३.११ सामन्ती तथा पूँजीवादी युगको समाज.....	५७

चौथो परिच्छेद : उपसंहार तथा निष्कर्ष

५९-६२

सन्दर्भग्रन्थसूची